

<u>ע"א 11327/07</u>		בבית המשפט המחוזי בירושלים	
		בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים	
<u>25/12/2007</u>		כב' השופט צבי זילברטל כב' השופט נעם סולברג כב' השופטת רות שטרנברג-אליעז	לפני

בעניין:

ע"י עו"ד יאיר מאק

המערערת

נגד

קצין התגמולים
ע"י עו"ד נפתלי קפשוך

המשיב

ערעור על החלטת ועדת הערעורים לפי חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התשי"א-1950, שליד בית משפט השלום בירושלים בעמ"ח 102/02 שניתנה ביום 25.7.07 על ידי כב' השופט (בדימוס) אברהם בן-הדור (יו"ר), ד"ר שמחה (חבר) ועו"ד גלעד (חברה)

פסק דין

1. אריאל נחמנסון ז"ל (המנוח) מת ביום 6.11.00. אלמנתו (המערערת) תבעה להכיר בזכויותיה לפי חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התשי"א-1950. קצין התגמולים דחה את תביעתה בהחלטה מיום 20.2.02 בנימוק כפול: "המנוח מצא את מותו בעת שנעדר מהשירות שלא ברשות. כמו כן אין קשר בין נסיבות מותו של המנוח ששם קץ לחייו לתנאי השרות בשרות מילואים בצה"ל". ערעורה של המערערת בפני ועדת הערעורים לפי חוק משפחות חיילים שנספו במערכה שליד בית משפט השלום בירושלים, נדחה. הוועדה קבעה בהחלטה מיום 25.7.07, כי קצין התגמולים לא הרים את נטל ההוכחה המוטל עליו להראות כי המנוח נעדר מן השרות ללא רשות בשעת מותו, וכי יש לקבוע שהמנוח היה אז הלכה למעשה בשרות מילואים פעיל. ברם, הוסיפה הוועדה וקבעה, כי אין קשר בין נסיבות מותו של המנוח לבין השרות, וכי התאבד.

2. הוועדה השתיתה את החלטתה על כך שהמנוח נמצא מת בביתו כשהוא שוכב על גבו, רגליו צמודות אל הקיר החיצוני של מרפסת השרות, פלג גופו העליון בחדר השירותים וראשו מתחת לכיור. נשקו האישי מסוג רוסייר M-16 נמצא בין רגליו, כשקנה הנשק מופנה כלפי החלק העליון של גופו ופצע

כניסת קליע במצחו. מצב זה, לפי קביעת הוועדה, אינו מתיישב עם תקלה בנשק, או עם ניקוי הנשק. בנוסף, באותם ימים התנהלו הליכי גירושין בין המנוח לבין המערערת, למחרת יום מותו עתיד היה להתקיים דיון בבית הדין הרבני, יחסי בני הזוג לא היו תקינים ושרר ביניהם מתח גם על רקע דתי. המערערת פרנסה את המשפחה ולמנוח לא הייתה תעסוקה. העובדות הללו הביאו את חברי הוועדה למסקנה כי המנוח התאבד.

3. בערעור בפנינו טען ב"כ המערערת כי הוועדה לא התייחסה בהחלטתה אלא רק למקצת משפע הראיות הנסיבתיות שהובאו בפניה וכי הוכח כדבעי שהמנוח נהרג בתאונה טראגית ולא התאבד. לדבריו, טעתה הוועדה בדחותה את חוות דעת המומחה שמטעם המערערת. נימוקיה של הוועדה, כי בחוות הדעת מדובר בהשערות, או כי הממצאים בשטח סותרים את האמור בחוות הדעת, הינם שגויים. כלי הניקוי שנמצאו בסמוך, נוכחות הילדים בבית, ההכנות שעשה המערער לקראת נסיעה חזרה למקום שרותו, מצב רוחו השפיר והעדר סימני מצוקה או כוונות אובדניות, כל אלה ועוד - לשיטת המערערת - מובילים למסקנה על אירוע תאונה במהלך ניקוי הנשק, ולא על התאבדות.

4. ב"כ המשיב טען כי יש לדחות את הערעור באשר רובו ככולו נועד להשיג על קביעות עובדתיות. לדבריו, החלטת ועדת הערעורים נכונה ויש לקיימה. על-פי חוות דעת הפרקליט הצבאי הראשי, התרשם גם הוא כי המנוח התאבד. בעבר נתן המנוח ביטוי למחשבות אובדניות וכנראה שהיה שרוי במצוקה עקב הליכי הגירושין וקשיי הפרנסה. אין זה סביר שהמנוח ניקה את נשקו בשעה שצריך היה כבר לשוב למקום שרותו. הדעת נותנת - לפי גישת המשיב - שנסיונות חייו של המנוח הביאוהו לשים קץ לחייו, כפי שקבעה הוועדה.

5. למקרא החלטת הוועדה ועיקרי הטיעון שהגישו ב"כ הצדדים, למשמע דבריהם, ולאחר ששבנו לבחון את החומר שעמד בפני הוועדה, באנו לכלל דעה כי מסקנתה שגויה. ודוק: עיקרה של החלטת הוועדה איננו בממצאי מהימנות, אלא בניתוח של מסמכים ושל עובדות שמרביתן אינן שנויות במחלוקת. במצב דברים זה, אין יתרון ממשי לוועדה על פני בית המשפט שלערעור ואין מניעה מהעברת המסקנות שהסיקה הוועדה מן החומר שהובא בפניה תחת שבט הביקורת.

6. תיק חקירת מצ"ח בעניין מותו של המנוח אבד והמאמצים לאיתורו עלו בתוהו. הוועדה לא מצאה רשלנות בעניין זה "אלא כורח הנסיבות" (עמוד 5 להחלטה), וייחסה לאובדנו של התיק משמעות ראייתית נייטרלית.

גם בהנחה - ולא ראינו סיבה לפקפק בה - שהמשיב כלל וכלל איננו אשם בהעלמותו של התיק, עדיין לא ניתן להתעלם מן הנזק הראייתי שנגרם למערערת. הנזק הוא פרי תקלה אצל רשויות הצבא, משרד הבטחון, משטרה, או רשות אחרת מרשויות המדינה, אך בשום אופן לא בעטייה של המערערת. בתיק היו צילומים, חקירות עדים, חוות דעת מאת רמ"ד פסיכיאטריה במרכז בריאות הנפש, דו"ח נשק ועוד. מן התיק נותר סיכום הפרקליט הצבאי הפיקודי, שעם כל חשיבותו אין בו אלא התייחסות מכלי שני או שלישי לממצאים שבתיק החקירה ואין לדעת אם נפלו בו טעויות או חסרים. בדו"ח הנשק שאבד צויינה

תקלה בעצר הבריה וזהו נתון חשוב בנסיבות העניין. במישור הראייתי ראוי אפוא לזקוף לטובת המערערת ולחובת המשיב את עובדת אובדנו של תיק החקירה.

7. כיוצא בזה, במישור הראייתי נפלה טעות נוספת בהחלטת הוועדה. המערערת הגישה חוות דעת מומחה מטעמה. חוות דעת נגדית מטעם המשיב לא הוגשה, מבלי שניתן משקל לדבר הזה בהחלטת הוועדה. יש גם קושי בגוף נימוקיה לדחיית חוות דעת המומחה מטעם המערערת. צודק בא-כוח המערערת בטענתו כי המחלוקת בין הצדדים היא בשאלה אם הירי נעשה במתכוון או שאירע בטעות, וכי הממצאים על מיקומו של המנוח בדירה, מנח הגופה וזווית כניסת הקליע אל הגולגולת, מתיישבים עם תאונה ועם התאבדות כאחד. אין לקבל את קביעת הוועדה כי פליטת כדור תוך כדי ניקוי הנשק עומדת "בסתירה למצב בו נמצא המנוח כשפצע כניסת כדור במצחו (ולא בעינו), כשהרובה בין רגליו וכשהוא שוכב בחלקו בחדר השירותים" (עמוד 7). אין בממצאים שנקבעו כדי לסתור את האפשרות שהמנוח ביקש להביט דרך קנה הרובה, כדרך שמקובל לעשות לשם בדיקת נקיונו, תוך הושטת היד קדימה כדי לאחוז ברובה. האחיזה ברובה היתה דומה, בין אם ביקש המנוח לירות בעצמו ובין אם ביקש להביט אל תוך הקנה. די בתזוזה זעירה של הקנה - מחמת סגירת הברית, בשל תנחות היד, משקל הרובה, ההדף, או חוסר מיומנות של המנוח - כדי לגרום לחדירת הקליע במצח ולא בעין. מיקום הרובה שנמצא בין רגלי המנוח, כשהקנה מופנה כלפי פלג גופו העליון, ומיקום הגופה במרפסת השרות שבה חלון הפונה לרחוב, מתיישבים עם האפשרות שהמנוח ניקה את נשקו, לא פחות מאשר עם האפשרות שביקש להתאבד. לא נכון היה אפוא לתאר את חוות דעת המומחה שמטעם המערערת כ"השערות ע"ג השערות" (עמוד 7). לטעמנו, מסקנתו של המומחה אינה מחוייבת המציאות, אך היא סבירה ומבוססת על ממצאים עובדתיים שאינם שנויים במחלוקת; באין חוות דעת נגדית, גובר כוחה הראייתי עוד.

8. לצדו של המנוח נמצאו כלים לניקוי נשק, בקבוק שהכיל ככל הנראה שמן לניקוי כלי נשק, מברשת, חוטר ופלנלית ספוגה בשמן. על-פי דוח סיכום החקירה, אמר המנוח בערב שלפני מותו לשכנו, כי הנשק מלוכלך וכי יש לנקותו. על-פי חוות דעת הפרקליט הצבאי, ביקש המנוח בבוקר מהמערערת את כלי הניקוי. נתונים עובדתיים אלו תומכים בטענה שהמנוח עסק בניקוי הנשק, מעשה שאדם לא עושה סמוך להתאבדותו.

9. אין עוררין על כך שהמנוח לא ידע לתפעל כהלכה רובה מסוג M-16 ושמחסנית שהייתה בנשק במצב "הכנס" בערב הקודם, הוצאה, ובנשק נותר קליע בודד שגרם למוות. הוצאת המחסנית מתיישבת יותר עם האפשרות שלא מדובר בירי מכוון. זאת ועוד, בנשק נמצאה תקלה. עצר הבריה היה פגום. הפרקליט הצבאי וחוקרי מצי"ח לא דנו בכך, ובעקבותיהם גם הוועדה, מבלי לייחס לנתון זה, שעליו עמד המומחה שמטעם המערערת, את משקלו הראוי לו. לשיטת המומחה, שלא ניסתרה, באותה תקלה יכול להימצא הסבר לירי הלא רצוי.

10. המנוח מת בביתו בשעה שילדיו הקטנים שיחקו בחדר סמוך. קשה להלום התאבדות במצב דברים שכזה. עובר למותו, החליף המנוח את בגדיו האזרחיים למדי צבא מלאים - חולצה, מכנסיים, נעליים,

דיסקית - וארז תיק ובו בגדים נקיים לקראת נסיעתו בחזרה למקום שרותו. לא היתה סיבה למנוח לנהוג כך, אילו תכנן להתאבד.

11. רמ"ד פסיכיאטריה במרכז בריאות הנפש חיווה דעתו על סמך עיון בתיק החקירה, כי המנוח היה שרוי כנראה במצוקה בעקבות הליכי הגירושין וכי יתכן שהדיון שנועד למחרת בבית הדין הרבני החרף את המצוקה. עם זאת, ציין רמ"ד פסיכיאטריה כי קשה למצוא זיקה חד-משמעית בין מצבו הנפשי של המנוח והארוע הטרגי עצמו, בהעדר עדויות מוצקות המובילות לכיוון מעשה אובדני. אדרבה, מעיון בסיכום תיק החקירה ובחוות דעת הפרקליט הצבאי עולה, כי מצב רוחו של המנוח היה שפיר. בערב שלפני מותו שוחח עם שכנו, ולדברי השכן התנהג המנוח כרגיל ולא דיבר על בעיות כלשהן. בעת שרותו במילואים באבטחה ביישוב שילה, שם מתגוררת אמו, לא העלה המנוח בעיות כלשהן, ולדברי הרבש"ץ הירבה להתנדב ולעזור לחבריו תוך שציין כי מבחינתו הוא יכול לשמור יותר כדי שחבריו יילכו הביתה. לא ניכרו אצל המנוח סימני מצוקה. חבריו בשרות המילואים ציינו כי היה במצב רוח מרומם. אחד מחבריו ציין כי המנוח היה איש שיחה מרתק, בעל תחומי עניין וידע רבים. המערערת ציינה בעדותה, כי חרף קשיים, לא היה המנוח דכאוני, היה אדם חזק ויחסיו עם ילדיו היו טובים. גם בחופשתו מן השרות היה במצב רוח טוב. אמו העידה על מצב רוח טוב בעת השרות הצבאי, על אהבתו לישראל, לילדיו ועל דבריו בקשר לתכניותיו לעתיד. לדבריה, כחייל ברוסיה עבר המנוח תקופות קשות, היה אדם דתי שמודע לאיסור החמור של התאבדות, ולבטח לא היה עושה כן ליד ילדיו.

12. על-פי דוח סיכום החקירה ישנה "סבירות גבוהה כי המדובר בירי עצמי"; על-פי חוות דעת הפרקליט הצבאי, "נראה כי מותו של המנוח נגרם ככל הנראה מירי עצמי... עם זאת לא ניתן לשלול את האפשרות שמדובר בתאונה במהלכה נפלט כדור מנשקו האישי של המנוח". הפרקליט הצבאי גם מנה את כל אותן עובדות שהביאוהו למסקנתו האמורה כי אין ניתן לשלול את האפשרות שמדובר בתאונה.

13. לדעתנו נוטה מאזן ההסתברויות לצדה של המערערת ולאפשרות שהמנוח מצא את מותו בתאונה וכי לא התאבד. אומנם בהחלט יתכן שהיה נתון במצוקה. הליכי גירושין אינם עניין של מה בכך, וכשמתלווים אליהם קשיי פרנסה, לבטח ישנה מועקה. ברם, לבד מהערכה כללית, אין ממצאים פוזיטיביים של ממש לביסוס המסקנה כי המנוח התאבד, ולהעדיפה על פני מסקנה לפיה קרתה תאונה. האופן שבו נמצאו הגופה והרובה ומיקום חדירת הקליע במצחו, מתיישבים היטב עם שתי האפשרויות. חוות דעת המומחה שמטעם המערערת תומכת בבירור בעמדת המערערת, וחוות דעת נגדית - איין; נזק ראייתי נגרם למערערת בשל אובדן תיק החקירה; כלי ניקוי נמצאו סמוך למנוח. שכנו והמערערת העידו על כוונתו לנקות את הנשק; בנשק הייתה תקלה; ילדיו של המנוח נכחו בבית בשעת מותו; המנוח עשה הכנות לחזרה לשרות הצבאי. לבש מדי צבא והכין תיק; חבריו לשרות הצבאי, שכנו ובני משפחתו העידו על מצב רוח שפיר והתנהלות שגרתית; כל אלה מטים את הכף לטובת המערערת. אנו סבורים כי האפשרות שארעה תאונה טרגית מסתברת יותר מן האפשרות שהמנוח התאבד.

14. החלטנו אפוא לבטל את החלטת הוועדה ולקבוע כי מותו של המנוח נגרם תוך כדי ועקב שירותו

בשרות מילואים פעיל.

המשיב יישא בהוצאות הערעור וכן ישלם למערערת שכ"ט עו"ד בצרוף מע"מ בסך כולל של 10,000 ₪.

המזכירות תמציא העתק פסק הדין לב"כ הצדדים.

ניתן היום, טז' בטבת תשס"ח (25 בדצמבר 2007), בהעדר הצדדים.

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

ש ו פ ט